

می‌دهم، حوزه در این عرصه پیشتاز است؛ چون بنده در این کار مسئولیتی دارم؛ ولی مصرف این نظریات وجود ندارد؛ یک کتاب با چه سختی کتاب سال می‌شود؛ ولی خیلی از مقامات برای تحلیل از آن نمی‌آیند و تلویزیون هم که خبر می‌دهد، بعد از افتتاح مرگداری و گاوداری و... در حد چند ثانیه مطرح می‌کند؛

وی با بیان اینکه کتب علمی، حفره‌های تنوریک نظام را حل می‌کند و باید بدون جانبداری بررسی شود، به برخی آسیب‌ها اشاره کرد و افزود: تکثیر شاخه‌ها و تراشیدن عناوین انتزاعی، از جمله آسیب‌های دیگر در بحث تحول است؛ یعنی وقتی گفته می‌شود، ما چندصد شاخه علمی مانند: فقه فلان و فقه بهمان و... را دنبال می‌کنیم، خوب نیست. در مقاله‌ای با عنوان «فقه سینما» آمده بود که یک خانم، باید دست خود را تا مچ و صورت به اندازه شرعی باز بگذارد. آیا این فقه سینماست؟ چون این زن به بقالی هم که می‌رود، این را باید رعایت کند.

آیت‌الله علیدوست اضافه کرد: آسیب دیگر در این زمینه، کشاندن فقه به حوزه‌های نامرتبط است؛ حریم فقه باید نگه داشته شود و نباید دائماً بار اضافه بر دوش فقه بگذاریم؛ در این صورت، همه ناکامی‌ها به حساب فقه گذاشته خواهد شد. کتبی می‌نویسند که مثلاً فقه در مورد گرانی چه نظری دارد. اگر چیزی جزء گستره شریعت نیست، چرا باید آن را به فقه بچسبانیم.

وی با بیان اینکه اصول فقه فوی، شرط لازم است نه کافی، گفت: عدم خلق ابزارهای مناسب، از دیگر آسیب‌هاست؛ ما ثرات گذشته را ابزار مناسب می‌دانیم؛ ولی کافی نیست.

این استاد حوزه علمیه گفت: ممکن است امروز در برخی ساحات، برخی مسائل را به اصول فقه اضافه کنیم. معتقدم در اصول فقه مباحث زاید وجود دارد؛ ولی بسیاری از مسائل هم باید اضافه شود. از جمله در بحث شئون معصوم علیه السلام، چقدر کار کرده‌ایم؟ فقط امام علیه السلام سه شان درست کرده‌اند. روایات زیادی داریم که پیامبر صلی الله علیه و آله و امام علیه السلام به‌عنوان مصلح، حاکم و قاضی حکم کرده‌اند و بنده، این تعداد را به ۱۲ مورد رسانده‌ام.

وی تصریح کرد: فردی مصاحبه کرده است که ما با اصول علمیه، می‌توانیم نظام را اداره کنیم؛ ولی آیا واقعاً شدنی است؟ به نظر بنده خلق ابزارهای مناسب لازم است و آنچه داریم، شرط لازم است؛ ولی کافی نیست.

امام برپویایی و پاییایی فقه تأکید داشت

آیت‌الله علیدوست، با نقد سخن کسانی که صرفاً به فقه جواهری بدون توجه به پویایی تأکید دارند، گفت: اگر فقه جواهری به‌معنای انضباط فقهی و حفاظت از ثرات باشد، درست است؛ ولی این پاییایی تفاوت را تضمین می‌کند نه پویایی آن را؛ امام علیه السلام بر فقه جواهری تأکید داشتند؛ ولی بر پویایی آن هم تأکید می‌کردند؛ البته برخی می‌گویند: همان فقه جواهری کفایت دارد؛ ولی باید در این باره بحث شود.

وی با بیان اینکه آنچه مدنظر این عالم بزرگ بود، فقه پایا، پویا و منضبط بود که ذره‌ای نباید از آن عدول شود؛ ولی باید اقتضائات لازم هم رعایت شود؛ لذا در فقه، نیازمند

توسیع و تکمیل هستیم، تأکید کرد: فقهای ما خیلی کار کرده‌اند؛ ولی خیلی خیلی هم، باقی مانده است.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در پایان، بیان کرد: بنده به مؤسسه نشر آثار امام علیه السلام این پیشنهاد را دارم که موضوع امام علیه السلام و تحول را به‌عنوان پروژه علمی مدنظر قرار دهند و روی آن کار شود. همچنین در مورد تحولات رخ‌داده و آینده‌پژوهی و پیشران‌های تعمیق و تکمیل فقه، کار شود.

گزارش: رحیم کریمی

در نشست علمی «امام خمینی علیه السلام و تحول در حوزه‌های علمیه» عنوان شد

امام خمینی علیه السلام

فقه را عامل ماندگاری جمهوری می‌دانست

نشست علمی «امام خمینی علیه السلام و تحول در حوزه‌های علمیه»، به‌مناسبت سالروز ورود امام خمینی علیه السلام به شهر مقدس قم، با ارائه آیات؛ استادی و علیدوست، از اعضای جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۸ اسفند در مدرسه تخصصی فقه امام خمینی علیه السلام برگزار شد.

وقتی نام امام علیه السلام در میان است، مراد تحول متکامل است. آیت‌الله علیدوست با اشاره به تحول علمی، افزود: تحول می‌تواند در فقه، کلام، فلسفه فقه، فقه‌های مضاف و... رخ دهد؛ ولی امام علیه السلام، تمدن اسلامی را تمدن فقه می‌دانست و آن را گرانبگاه قرار داده بود و صحبت بنده هم، معطوف به فقه و پیرا فقه است.

وی با بیان اینکه امام علیه السلام با آن شخصیت و کارهایی که کردند، در رأس تحول در حوزه علمیه بوده‌اند، گفت: اگر بخواهم، از نظر علمی، آموزشی و پژوهشی قضاوت کنم و در قیامت روی آن بایستم، تحول امیدوارکننده‌ای رخ داده است و این حرف را از روی اطلاع می‌گویم. مثلاً در بحث

در گفت‌وگو با استاد حوزه مطرح شد

عمل به بیانیه گام دوم، نسخه صلابت و اقتدار مضاعف نظام اسلامی است

مجازی در صدد پرهم زدن محاسبات ذهنی آحاد جامعه به‌ویژه جوانان هستند.

حجت‌الاسلام والمسلمین بنیادی ادامه داد: نکته سوم نیز ناظر به لزوم شناخت و درک صحیح از جامعه امروز است؛ چراکه جامعه امروز جامعه‌ای متراکم از جریان‌ها و تفکراتی است که درجات زاویه آن‌ها با انقلاب متفاوت است؛ برخی مقابل، برخی مردم و برخی منتقد هستند. اینها به اضافه جریان‌های فکری وارداتی و جریان‌های فکری حاکم بر جهان، مسائلی هستند که سایه خود در متن جامعه و در برابر جریان اصیل انقلاب، افکنده‌اند که دائم ایجاد سؤال، اشکال و شبهه می‌کنند.

وی افزود: پرواضح است که دشمنان به‌وسیله جنگ شناختی به میدان مبارزه با افکار و عقاید آمده و در این راستا، تمام تلاششان از بین بردن خطوط و ارزش‌های اسلامی و انقلابی در جهت فروپاشی عقاید جامعه است. به هر صورت باید راهبردهای دشمن در آسیب‌رسانی به جامعه و تخریب جایگاه انقلاب، جامعه و نظام اسلامی را به‌درستی شناخت و برای آن برنامه صحیح و قابل انجام داشت.

این استاد حوزه علمیه قم، با اشاره به ضرورت دفاع از رهبری الهی انقلاب اسلامی، به عنوان نکته چهارم، گفت: مهم‌ترین اصل در حکمرانی الهی، رهبری جامعه اسلامی است و این موضوع، برای دوست و دشمن کاملاً معلوم است؛ ولایت فقیه یک عنوان مرسوم در رهبری جامعه و صرفاً تدبیر امور دنیا نیست؛ بلکه امامت و هدایت‌گری جامعه در تراز ولایت می‌باشد که جامعه‌را به سعادت دنیوی و اخروی رهنمون می‌سازد؛ به‌طوری که معاش همراه با

• تحول درونی مدنظر امام علیه السلام در حوزه را دنبال کنیم

آیت‌الله رضا استادی، در این نشست علمی، با اشاره به بحث تحول در حوزه، گفت: قابل انکار نیست که حوزه فعلی با قبل از انقلاب قابل مقایسه نیست و به‌خصوص از جهت امکانات و جهات مختلف دیگر رشد کرده است.

وی با اشاره به توسعه و تحول حوزه‌های علمیه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، ادامه داد: بنده درس آقای اعتمادی می‌رفتم که مطول می‌گفت. ما روی حصیر می‌نشستیم و درس می‌خواندیم یا در محیطی که غرق در آب بود، درس می‌خواندیم؛ آیت‌الله خوشوقت به همین دلایل سال‌ها درد پا و بیماری از این ناحیه داشتند. همچنین آن روزها اصلاً بهداشت معنا نداشت.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با اشاره به تجهیز مناسب مدارس حوزوی به امکانات آموزشی، افزود: از طلبه‌ای پرسیدند چرا تعقیبات نماز را نخوانده به کتابخانه می‌روی، جواب داده بود، چون در کل کتابخانه فیضیه چند جلد مکاسب بیشتر نیست و دیر برسم دیگران آن را بر می‌دارند. در حالی که امروز کتابخانه‌های تخصصی مختلف ایجاد شده است و خیلی تحول در امکانات رخ داده است. استاد حوزه علمیه با بیان اینکه حوزه امروز و دیروز از هیچ حیثی قابل قیاس نیست، گفت: تحول انجام شده است و همه قبول دارند ولی باز باید تحول انجام شود.

وی گفت: البته باید از خود بپرسیم که آیا تحول مدنظر حضرت امام علیه السلام در حوزه پیدا شده است؟ به نظر بنده لنگی کار در اینجاست و بنده و دیگران گرفتار خودمان هستیم. آن تحولی که امام در جوانان دیده بود، باید در حوزه هم باشد. در کتاب حیاة الحیوان دمیری که کشکول‌وار است، خواندم آقایانی از دنیا رفته بود؛ سر قبر او یک قاری برای قرائت گذاشتند و این قاری آن متوفی را خواب دیده بود که به او گفته است دیگر قرآن نخوان چون مایه عذاب من است؛ زیرا هر آیه‌ای می‌خوانی، عمل نکرده‌ام.

آیت‌الله استادی بیان کرد: من به جلسات آقامیرزا جعفر آشتیانی می‌رفتم و همیشه در منبر، سر در کتاب داشت و گویی اصلاً مخاطبی نداشت و برای خودش می‌خواند. ما باید ببینیم چقدر براساس مصادیق روایات، پایبند به سخنانی هستیم که برای مردم می‌گوییم. وی تأکید کرد: اگر خود ما بیشتر از مردم به فکر دنیا باشیم، تحول انجام نمی‌شود و امام علیه السلام فرمود ما حوزه را لازم داریم و اهمیت حوزه به فقه و مقدمات فقه است ولی فقه هم فقه جواهری است یعنی در قم اگر تحولات در این مسیر و برای ترویج فقه و ملاشدن و باسوادشدن باشد، خوب است.

استاد حوزه علمیه افزود: کسانی که دنبال تحول هستند، در هر تحولی باید یادشان باشد که آیا به فقه جواهری ضرر می‌رساند یا سود؟ امام علیه السلام فرمودند اگر فقه بماند، همه‌چیز خواهد ماند؛ گویی اصل ماندگاری جمهوری هم به فقه است. اینکه منتفق مظفر یا منطق دیگر خوانده شود، بدون این تحول معلوم نیست سودی داشته باشد. وی افزود: مسئله بیمه ۲۰۰ سال قبل در هند و ... مطرح بوده است و بعد از نیم قرن در نجف و قم مطرح شد؛ بنابراین مسائل مستحدثه هم اگر قرار است حل شود، باید با فقه جواهری باشد نه اینکه کسی چند کتاب بخواند و برخی جملات را کنار هم بگذارد. بنابراین باید نظر حضرت امام علیه السلام یعنی همان تحول درونی در حوزه را دنبال کنیم. آیت‌الله استادی تأکید کرد: وقتی می‌توان به قم خیلی اهمیت داد که بگوییم از بین هر صد نفر واقعاً عده‌ای در طریق ملاشدن هستند؛ امام علیه السلام حوزه را با همه نواقض دیده بود و می‌گفت باید باشد؛ بنابراین برخی بهانه نکنند که اصل حوزه را بزنند.

وی تصریح کرد: اگر واقعاً در جوانان چنان تحولی پیدا شد که از جان و زندگی و همه‌چیز گذشتند و به جبهه رفتند، باید در روحانیت و حوزه هم رخ دهد تا آبروی کشور و دنیا و جلوی چشم مردم باشد.

باید ببینیم که تا ما خوب نشویم، جامعه هم خوب نخواهد شد.

• تراشیدن شاخه‌های انتزاعی علمی تحول نیست

آیت‌الله ابوالقاسم علیدوست نیز در این نشست اظهار کرد: تحول در حوزه وقتی با نام امام علیه السلام پیوند بخورد، ممکن است، مراد، قبل از آغاز نهضت، بعد از نهضت و یا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی مدنظر باشد.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، با بیان اینکه تحول می‌تواند در ابعاد علمی، اخلاقی، پژوهشی، آموزشی، مدیریتی و... انجام شود، افزود: تحول الزاماً پیشرفت نیست و می‌تواند عقب‌گرد هم باشد؛ ولی

استاد سطوح عالی حوزه علمیه قم، با تأکید بر اینکه بی‌شک حراست از آرمان‌های انقلاب اسلامی، مستلزم اهتمام نسبت به جهاد تبیین است، تصریح کرد: عمل به نکات مطروحه در بیانیه گام دوم انقلاب، نسخه صلابت و اقتدار مضاعف نظام اسلامی است.

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین بنیادی در گفت‌وگو با خبرنگاری حوزه، با بیان اینکه پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن‌ماه سال ۱۳۵۷ نقطه آغاز حرکت عظیم و تحول‌آفرین ملت مؤمن ایران و برهه‌ای بسیار مؤثر در مبادلات سیاسی و ارتباطات جهانی بوده است، اظهار کرد: اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی در بیان و سیره بنیانگذار جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی علیه السلام، از همان آغاز نهضت در سال ۱۳۴۲ و پس از آن، نشان‌دهند تمایز انقلاب اسلامی با سایر انقلاب‌ها و تغییرات در میان ملت‌ها و نظامات سیاسی کشورها بوده و مسیر و مقصد انقلاب اسلامی، با ماهیت توحیدی و تکلیف‌گرا، عجین گشته است و تخطی از اصول و ارزش‌های اسلام و انقلاب نه‌تنها موجب آسیب و تضعیف انقلاب، بلکه دارای حرمت شرعی است که دلیل واضحی برای تعهد نسبت به صیانت و پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن به‌شمار می‌رود.

این پژوهشگر حوزوی با بیان اینکه انقلاب شکوهمند اسلامی به چهل و چهارمین سال پیروزی خود رسیده که تلاش و تکلیف جدیدی را در این برهه، به عهده همگان قرار می‌دهد، به برخی از آنها اشاره و ابراز کرد: یکی از این تکالیف، ناظر به لزوم شناخت و روایت صحیح از انقلاب است؛ چه آنکه بی‌تدبید انقلاب اسلامی بر اساس آموزه‌های دینی و برآمده از دستورات اسلامی می‌باشد و مهم‌ترین اصل در حفاظت از انقلاب، توجه و عمل به همین مبانی می‌باشد تا در سایه فهم از آیات قرآن و روایات، معرفت‌ها نسبت به نهضت و انقلاب اسلامی عمیق‌تر و عمل‌ها دقیق‌تر و با معیارها و باورهای دینی سازگار باشد؛ بنابراین مهم‌ترین روایت از انقلاب، روایت مردم مؤمن و معتقد به

باترفندهای دشمنان است.
حجت‌الاسلام والمسلمین بنیادی گفت: نکته ششم، توجه و اهتمام جدی به بیانیه گام دوم انقلاب است؛ چراکه این بیانیه در چهل‌وازه پیروزی انقلاب، خطاب به ملت مؤمن ایران به‌ویژه جوانان عزیز از قلم ناب و مبارک رهبر فرزانه انقلاب نوشته و ابلاغ شد. متنی گویا و بیانیه‌ای مأموریت‌ساز برای جبهه انقلاب که تکالیف خود را با شناخت از گذشته و تجارب به‌دست‌آمده در گام اول انقلاب، بشناسند و کشوروما را چنان که شایسته است، بسازند. این بیانیه نسخه واضح توسعه‌همسویه ایران اسلامی در ابعاد ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است که راه را به خوبی نشان می‌دهد و اراده‌ها را برای تعالی کشور ترسیم و تقویت می‌نماید؛ از این رو، مهم‌ترین و معتنم‌ترین نسخه سلامت و صلابت جامعه، بیانیه گام دوم است که عمل به فراזה و فرمان‌های داده‌شده: خصوصاً در توصیه‌های هفت‌گانه، مسیری هموار و همراه با افقی متعالی و مقصدی مقدس را رقم می‌زند و پیروزی و پیشرفت انقلاب اسلامی درآینه بیانیه گام دوم انقلاب در صورت تبیین دقیق و عمل درست، امری حتمی خواهد بود.

وی در تشریح نکته هفتم با عنوان «حوزه‌های علمیه و روحانیت همچنان پیشگامان نهضت و انقلاب اسلامی»، اظهار کرد: حوزه‌های علمیه و روحانیت شیعه در تمام نهضت‌ها و تحولات تاریخ مخصوصاً تاریخ معاصر نقش رسالتی بی‌بدیل داشته و دارد و هرچه از عمر مبارک انقلاب اسلامی می‌گذرد، نیاز به این پیشگامی بیشتر احساس می‌شود، بسیاری – اگر نگوئیم تمام – نیازهای فکری و نرم‌افزار پیشرفت و پیروزی انقلاب اسلامی به عهده روحانیت معتقد و متعهد به پیاده‌سازی معارف توحید اسلامی می‌باشد که رسالتی عظیم و در دوران انقلاب اسلامی، رسالتی بی‌نظیر بر دوش دارد که اگر تمام تلاش‌ها در عملی شدن معارف اسلامی در جامعه وقف این مهم شود، جاد دارد و اجر و پاداشی بالا به‌همراه دارد.